Socialförsäkringsutskottets betänkande 1985/86:15

om folkpensioner m. m. (prop. 1985/86:100)

SfU
1985/86:15

FEMTE HUVUDTITELN

1. Folkpensioner

Regeringen har under punkt D 2 (s. 59–61) föreslagit riksdagen att till Folkpensioner för budgetåret 1986/87 anvisa ett förslagsanslag av 48 100 000 000 kr.

Motioner

I motion 1985/86:Sf201 av Sonja Rembo (m) hemställs att riksdagen beslutar om en sådan ändring i lagen om allmän försäkring att blivande ålderspensionärer slipper ansöka om sin pension.

I motion 1985/86:Sf207 av Lennart Brunander och Marianne Andersson (c) hemställs att riksdagen hos regeringen begär förslag till ändring av de nu gällande reglerna för utbetalande av änkepension i enlighet med vad som anförts i motionen.

I motion 1985/86:Sf209 av Rune Thorén och Marianne Andersson (c) hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om rätt för förälder att retroaktivt få tillgodoräkna sig ATP-år för vård av egna barn.

I motion 1985/86:Sf223 av Pär Granstedt (c) föreslås att riksdagen beslutar att hemställa hos regeringen om åtgärder för att säkerställa att det faktum att en förtidspensionerad påbörjar en utbildning inte skall tas som motiv för att ompröva förtidspensionen.

I motion 1985/86:Sf231 av Margitta Edgren (fp) hemställs att riksdagen beslutar att rutinerna för ålderspensioneringen förenklas enligt vad som anförs i motionen.

I motion 1985/86:Sf232 av Göran Ericsson (m) hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om en lägsta beloppsgräns i den allmänna försäkringen.

I motion 1985/86:Sf235 av Alf Svensson (c) hemställs att riksdagen beslutar att hos regeringen begära förslag till införande av ett frivilligt sabbatsår mellan 45 och 55 år i enlighet med motionen.

1 *Riksdagen 1985/86. 11 saml. Nr 15*

I motion 1985/86:Sf243 av Rune Gustavsson m. fl. hemställs

2. att riksdagen beslutar att pensionstillskott skall utgå till alla pensionärer med låg eller ingen ATP.

I motion 1985/86:Sf246 av Lennart Brunander (c) hemställs att riksdagen beslutar begära att regeringen framlägger förslag om att förändra ATP-reglerna så att den bestraffning som nu sker av vissa pensionärer upphör.

I motion 1985/86:Sf248 av Lennart Brunander (c) hemställs att riksdagen hos regeringen begär förslag med innebörd att ålderspension och ATP automatiskt erhålls.

I motion 1985/86:Sf259 av Marianne Karlsson (c) hemställs att riksdagen hos regeringen begär förslag till ändrade pensionsregler vilka tillerkänner förtidspensionärer en likaberättigad pensionsnivå med övriga pensionärer när samhället återfått sina utlägg för förtidspension.

I motion 1985/86:Sf260 av Gustav Persson m. fl. (s) hemställs att riksdagen hos regeringen begär sådan ändring i lagen om allmän försäkring att handikappersättning kan utgå till personer som drabbas av gluten- och/eller laktosintolerans.

I motion 1985/86:Sf262 av Margareta Andrén m. fl. (fp) hemställs att riksdagen hos regeringen begär förslag om att de nuvarande reglerna för ansökan om ålderspension ersätts av ett mer serviceinriktat system.

I motion 1985/86:Sf273 av Gullan Lindblad och Nils Carlshamre (m) hemställs att riksdagen hos regeringen anhåller om förslag till en ytterligare lägre grad av handikappersättning.

I motion 1985/86:Sf283 av Bengt Westerberg m. fl. (fp) hemställs

16. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförs om överföring av resurser från socialförsäkringssektorn till arbetsmarknadspolitiska åtgärder.

I motion 1985/86:Sf285 av Ulf Adelsohn m. fl. (m) (motivering i So614) hemställs

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om grundläggande krav på ett tryggt och rättvist system för efterlevandepensionering.

I motion 1985/86:Sf297 av Bo Finnkvist och Sivert Andersson (s) hemställs att riksdagen uttalar sig för att frågan om efterlönepension eller arbetspension skall ges förtur i pensionsberedningens arbete.

I motion 1985/86:Sf300 av Margó Ingvardsson m. fl. (vpk) föreslås att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att uppgifter bör sammanställas om hur många änkor som mister sitt pensionstillskott på grund av makens undantag från ATP och att regeringen därefter återkommer med förslag till riksdagen i ärendet.

I motion 1985/86:Sf316 av Alf Svensson (c) hemställs att riksdagen beslutar att hos regeringen begära förslag om grunder för beräkning av pensionstill-

skott för de folkpensionärer och änkor som i dag bara har folkpension utan pensionstillskott.

I motion 1985/86:Sf329 av Elver Jonsson (fp) yrkas att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförs om en översyn av lagen om allmän försäkring.

I motion 1985/86:Sf332 av Kjell-Arne Welin (fp) hemställs att riksdagen hos regeringen begär en utredning av de ekonomiska konsekvenserna av förlängd föräldrapenning (tre år) samt av möjlighet till lägre pensionsålder (58 år).

I motion 1985/86:Sf335 av Maria Leissner och Charlotte Branting (fp) föreslås att riksdagen hos regeringen begär att pensionsutredningen ges i uppdrag att se över pensionssystemet i syfte att åtgärda den ekonomiska ojämlikhet som skapats mellan kvinnor och män och därvid pröva förslaget om giftorätt till ATP-poäng, retroaktiv rätt till ATP-poäng för vård av barn samt undersöka orsakerna till det låga utnyttjandet av den 1982 införda rätten till ATP-poäng för vård av barn under tre år.

I motion 1985/86:Sf341 av Nils Carlshamre m. fl. (m) hemställs

1. att riksdagen vid behandlingen av proposition 1985/86:100, bil. 7 beslutar att folkpensionärer som på grund av undantagande från ATP endast uppbär folkpensionens grundbelopp fr. o. m. den 1 januari 1987 skall ha rätt till pensionstillskott i enlighet med vad i motionen anförts,

2. att riksdagen vid behandlingen av proposition 1985/86:100, bil. 7 beslutar att – under förutsättning av bifall till yrkande 1 ovan – för budgetåret 1986/87 under anslaget D 2. Folkpensioner anvisa 48 160 000 000 kr., vilket är ett i förhållande till regeringens förslag 60 000 000 kr. högre anslag.

Utskottet

Inledning

Från anslaget D 2. Folkpensioner bekostas folkpension i form av ålderspension, förtidspension och änkepension samt hustrutillägg och barntillägg till den som uppbär ålders- och förtidspension. Vidare bekostas handikappersättning från detta anslag. Folkpensionerna finansieras över budgeten genom en socialavgift, folkpensionsavgiften, som beräknas täcka 76 % av utgifterna för år 1986 och genom skatter.

Utöver folkpensionens generella grundskydd ger den allmänna tilläggspensioneringen (ATP) ett pensionsskydd som är relaterat till den försäkrades tidigare förvärvsinkomster. ATP finansieras helt genom avgifter från arbetsgivare och egenföretagare.

En översyn av pensionssystemet pågår för närvarande i en parlamentariskt tillsatt kommitté, Pensionsberedningen (S 1984:03). I direktiven för beredningen framhålls att folk- och tilläggspensioneringen bör ligga fast i sina grundlinjer och att nuvarande uppbyggnad av pensionssystemet med en grundläggande pensionsnivå oberoende av tidigare förvärvsarbete och kompletterad med en tilläggspension enligt inkomstbortfallsprincipen bör

finns heller inte enligt direktiven skäl att ändra det nuvarande systemet för finansiering av den allmänna pensioneringen. I övrigt står det pensionsberedningen fritt att ta upp de frågor som den finner lämpligt. Direktiven ger emellertid anvisningar om vissa frågor som beredningen bör analysera. Det gäller reglerna för värdesäkring av pensionerna, sambandet mellan avtalspension och allmän pension, reglerna för intjänande av ATP, möjligheterna till rörlig pensionsålder och reformering av efterlevandepensioneringen. Möjligheterna till lagtekniska och administrativa förenklingar inom den allmänna pensioneringen bör enligt direktiven också undersökas. De förslag som beredningen lägger fram skall enligt direktiven rymmas inom ramen för oförändrade resurser.

Ansökan om ålderspension

För att få ålderspension enligt lagen om allmän försäkring krävs att den försäkrade gör en ansökan härom hos den försäkringskassa där sökanden är inskriven. Är sökanden inte inskriven hos allmän försäkringskassa skall ansökan inlämnas till Stockholms läns allmänna försäkringskassa eller om det gäller sjöman på svenskt handelsfartyg till Göteborgs allmänna försäkringskassa. Ansökan görs på av riksförsäkringsverket fastställt formulär. Ansökningsblanketten innehåller, förutom uppgifter om civilstånd, barn under 16 år, tidigare förvärvsarbete utomlands och utländska pensioner eller yrkesskadeersättningar, även uppgifter för beräkning och inbetalning av preliminär skatt och för utbetalning av pensionen.

I flera motioner begärs att förfarandet med en särskild ansökan om ålderspension tas bort. Sonja Rembo begär i motion Sf201 att rutinerna ändras så att blivande pensionärer i god tid före pensionsdagen får besked om pensionsbeloppets storlek och om möjligheterna att senarelägga pensionsuttaget. Det skulle då ankomma på den enskilde att meddela om han önskar uppskjutet uttag av pensionen. Lennart Brunander föreslår i motion Sf248 – som ett tänkbart förfarande vid en automatisk utbetalning av ålderspension – att den försäkrade tre månader innan 65-årsdagen får ett meddelande om att ålderspension kommer att utbetalas från en viss dag och med ett visst belopp. Den som har andra önskemål eller anser sig ha fått fel belopp angivet får begära den ändring han önskar. Liknande synpunkter framförs i motion Sf262 av Margareta Andrén m. fl. Motionärerna önskar i denna senare motion också en utökad service gentemot den försäkrade i så måtto att pensionsuppgiften kompletteras med en ansökningsblankett för eventuella tilläggsförmåner. Margitta Edgren anser i motion Sf231 att en försäkrad inte skall behöva ansöka om en lagfäst rättighet. Den som inte önskar börja uppbära pension vid den lagfästa pensionsåldern bör själv ha ansvar för att detta meddelas försäkringskassan.

Enligt vad utskottet erfarit pågår för närvarande ett arbete inom riksförsäkringsverket angående aviserings- och ansökningsförfarandet på pensionsområdet. I det sammanhanget kommer också möjligheterna att förenkla eller helt slopa ansökningsförfarandet vad avser ålderspension att övervägas. Utskottet anser att resultatet av dessa överväganden bör avvaktas och att någon åtgärd med anledning av motionerna Sf201, Sf231, Sf248 och Sf262 för närvarande inte är påkallad.

Den allmänna pensionsåldern är 65 år, och ålderspension utbetalas fr. o. m. den månad den försäkrade fyller 65 år. Det är också möjligt att göra förtida resp. uppskjutet uttag av ålderspension. Förtida uttag kan ske tidigast fr. o. m. den månad då den försäkrade fyller 60 år. Pensionsbeloppet minskas då med 0,5 % för varje månad pensionen tas ut före den månad den försäkrade fyller 65 år. Minskningen av pensionsbeloppet blir sedan livsvarig. På motsvarande sätt innebär uppskjutet uttag av ålderspension att pensionsbeloppet höjs med 0,6 % för varje månad som uttaget skjuts upp efter den månad den försäkrade fyller 65 år. Hänsyn tas dock inte till tid efter ingången av den månad under vilken den försäkrade fyllt 70 år. Förtida resp. uppskjutet uttag av pension måste i förekommande fall avse såväl folkpension som tilläggspension.

I motion Sf332 begär Kjell-Arne Welin en utredning om bl. a. de ekonomiska konsekvenserna av en sänkt pensionsålder till 58 år. För att varje människa själv skall kunna avgöra när hon skall lämna arbetslivet anser motionären att det bör finnas en möjlighet till rörlig pensionsålder i förslagsvis intervallet 58–70 år. Pensionsbeloppet skall enligt motionärens uppfattning inte reduceras om pensionen tas ut fr. o. m. 58 års ålder. Alf Svensson tar i motion Sf235 upp frågan om införande av en rätt till sabbatsår mellan 45 och 55 års ålder. I motionen påpekas att många människor inte hinner njuta frukterna av ATP. Det borde därför enligt motionären vara möjligt för den enskilde att göra ett förtida uttag av ålderspension under ett sabbatsår på samma villkor som gäller för förtida uttag. Bo Finnkvist och Sivert Andersson begär i motion Sf297 ett uttalande av innebörd att frågan om efterlönepension eller arbetspension skall ges förtur i pensionsberedningens arbete. I motion Sf259 begär Marianne Karlsson förslag till ändrade regler vad gäller reduceringen av pensionsbeloppet vid förtida uttag av ålderspension. Motionären anser att pensionen bör utges utan procentuell reducering när reduceringen pågått så länge att samhället återfått sina utlägg för det förtida uttaget.

I pensionsberedningens arbetsuppgifter ingår som nämnts att analysera möjligheterna till en rörlig pensionsålder. I direktiven för beredningen påpekas särskilt att verkningarna av 1976 års pensionsreform, varigenom ökade möjligheter till rörlig pensionsålder infördes, bör uppmärksammas. Syftet med reformen var att göra det möjligt för den enskilde att anpassa tidpunkten för pensioneringen efter individuella behov och önskemål. Ett särskilt problem som blivit aktuellt på senare år är enligt direktiven den förtidspensionering på arbetsmarknadsmässiga grunder som sker efter vissa driftsinskränkningar och därav följande arbetslöshet, s. k. 58,3-årspensionering. I det sammanhanget har de äldres situation på arbetsmarknaden och deras möjligheter att på eget initiativ lämna sitt arbete före 65 års ålder diskuterats. Beredningen skall mot denna bakgrund överväga om nuvarande regler för den rörliga pensionsåldern är tillfredsställande ur lagteknisk och administrativ synpunkt. Beredningen skall också pröva möjligheterna till frivillig avgång från arbetsmarknaden före den ordinarie pensionsåldern. Ett eventuellt förslag på det här området får dock inte bygga på att samhället tar

kostnadsansvaret för sådana avgångar från arbetsmarknaden. En analys av olika möjligheter till en rörlig pensionsålder ingår således i pensionsberedningens arbetsuppgifter, och enligt vad utskottet erfarit är beredningens arbete för närvarande koncentrerat på frågorna kring den rörliga pensionsåldern. Utskottet vill inte föregripa resultatet av pensionsberedningens arbete och avstyrker därför bifall till motionerna Sf235, Sf259 och Sf297 samt motion Sf332 i motsvarande del.

Pensionstillskott vid undantagande från ATP

Pensionärer utan ATP eller med låg ATP har utöver grundpension rätt till pensionstillskott. Pensionstillskott utges för närvarande med 48 % av basbeloppet till ålderspensionärer och änkor. Pensionstillskottet för förtidspensionärer är 96 % av basbeloppet. Före den 1 januari 1982 fanns en möjlighet att anmäla undantagande från ATP vad avser inkomster av annat förvärvsarbete än anställning. Ett sådant undantagande kan helt eller delvis reducera pensionstillskotten eftersom vid bedömningen av rätten till pensionstillskott hänsyn skall tas till den ATP som skulle ha utgivits om undantagande inte hade skett. Reducering sker i vissa fall även beträffande pension till änka efter den som haft undantagande från ATP.

Frågan om rätt till pensionstillskott tas upp i flera motioner. I motion Sf243 av Rune Gustavsson m. fl., yrkande 2, begärs ett beslut av riksdagen om att pensionstillskott skall utges till alla pensionärer med låg eller ingen ATP. Alf Svensson begär i motion Sf316 förslag om grunder för beräkning av pensionstillskott för de folkpensionärer och änkor som bara har folkpension utan pensionstillskott. Pensionstillskottet skall dock enligt motionen minskas med avkastningen/inkomsten från eventuell ersättningsinvestering pensionären gjort i stället för att ansluta sig till ATP-systemet. I motion Sf341 av Nils Carlshamre m. fl. begärs i yrkande 1 ett beslut om att sådana pensionärer som på grund av undantagande från ATP endast uppbär folkpensionens grundbelopp fr. o. m. den 1 januari 1987 skall ha rätt till pensionstillskott. Pensionstillskott föreslås dock inte utges till den som den 1 juli 1982 hade ett gällande undantagande och inte dessförinnan valt att häva detta. Under förutsättning av bifall till yrkande 1 begär motionärerna i yrkande 2 att riksdagen skall anvisa ytterligare 60 milj. kr. härför till anslaget D 2. Folkpensioner. Margó Ingvardsson m. fl. begär i motion Sf300 ett tillkännagivande om att uppgifter bör sammanställas om hur många änkor som mister sitt pensionstillskott på grund av makens undantagande från ATP. Regeringen bör därefter återkomma till riksdagen med förslag i ämnet. Motionärerna anser att de nuvarande reglerna inte står i överensstämmelse med uppfattningen att kvinnor skall räknas som självständiga människor och inte som bihang till sina män.

Utskottet har under en följd av år behandlat yrkanden om rätt till pensionstillskott vid undantagande från ATP, senast i sitt av riksdagen godkända betänkande SfU 1984/85:15. I detta betänkande hänvisar utskottet till pensionskommitténs betänkande (SOU 1977:46). Pensionskommittén har i detta framhållit att bakgrunden till att undantagande från ATP påverkar pensionstillskottet är att man inte velat medverka till att förmåner utgår som

inte skulle ha utgått om vederbörande varit med i ATP. En person som valt undantagande från ATP har samtidigt valt att disponera sina inkomster på ett annat sätt. I stället för avgifter till ATP kan motsvarande belopp ha använts för att teckna en privat pensionsförsäkring. För den som så önskat har det under hela den tid som ATP-försäkringen existerat funnits möjligheter att gå in i försäkringen om man varit i förvärvsaktiv ålder och stått utanför systemet på grund av undantagande från ATP. Kommittén har mot denna bakgrund gjort bedömningen att nuvarande bestämmelser såvitt gäller rätt till pensionstillskott bör gälla även i fortsättningen. Utskottet har anslutit sig till denna bedömning. Utskottet, som vill erinra om att i direktiven till pensionsberedningen angivits att någon ändring vad gäller rätten till pensionstillskott inte bör komma i fråga när det gäller pensionstillskott till den som begärt undantagande från ATP och inte betalat sin ATP-avgift, anser att riksdagen bör vidhålla sitt tidigare ställningstagande. Utskottet avstyrker därför bifall till motionerna Sf243, Sf316 och Sf341 i motsvarande delar.

Såvitt gäller frågan om pensionstillskott till änkor vars män begärt undantagande från ATP utbetalas enligt nu gällande regler inte pensionstillskott till änkepension eller till ålders- och förtidspension till sådan änka vars man haft undantagande från ATP. Undantag görs dock i de fall kvinnan redan uppbär ålders- eller förtidspension när mannen dör. Hon får då behålla sitt pensionstillskott. I regeringens proposition 1983/84:73 om reformering av efterlevandepensioneringen m. m. fanns förslag om att pensionstillskott skulle utges till ålders- och förtidspension till änkor vars män begärt undantagande från ATP. Propositionen återkallades emellertid i skrivelse 1983/84:95. Ett motionsyrkande om oinskränkt rätt till pensionstillskott för änkor vars män begärt undantagande har därefter av riksdagen överlämnats till pensionsberedningen för bedömning i samband med övriga frågor om efterlevandepension (SfU 1983/84:21, rskr. 282.). Utskottet tillstyrker mot denna bakgrund att såsom föreslagits i motion Sf300 uppgifter sammanställs om hur många änkor som mister sitt pensionstillskott på grund av makens undantagande från ATP och att regeringen snarast återkommer till riksdagen med förslag i frågan. Det anförda bör med bifall till motion Sf300 ges regeringen till känna. Därigenom tillgodoses också syftet med motionerna Sf243, Sf316 och Sf341 i motsvarande delar.

Pensionspoäng och poängår

För varje år för vilket pensionsgrundande inkomst (PGI) fastställts för en försäkrad skall pensionspoäng tillgodoräknas honom. Med sådant poängår jämställs sedan den 1 januari 1982 år under vilket en förälder vårdat barn som inte har fyllt tre år. För full pension från ATP krävs att pensionären tillgodoräknats minst 30 poängår. För den som är född under något av åren 1915–1923 skall talet 30 utbytas mot talet 20 utökat med ett för varje år som den försäkrade är född senare än år 1914. Dessutom skall en ökning ske med en tiondel av det antal år som en försäkrad i denna åldersgrupp inte tillgodoräknats pensionspoäng på grund av undantagande från ATP eller

utebliven avgiftsbetalning. Möjligheten att begära undantagande från ATP upphörde med utgången av år 1981. Personer som är födda före år 1924 fick dock möjlighet att behålla ett tidigare undantagande från ATP.

Maria Leissner och Charlotte Branting begär i motion Sf335 en översyn av pensionssystemet ur jämlikhetssynpunkt. De negativa effekterna av nuvarande regelsystem kommer enligt motionärerna framför allt till synes i samband med skilsmässor. Så länge två makar lever i ekonomisk gemenskap kan de göra en fördelning av hemarbete och lönearbete utan att detta går ut över deras gemensamma försörjning. I samband med en eventuell skilsmässa visar det sig däremot att ATP-poängen endast tillfaller den som utfört lönearbetet. Motionärerna anser därför att frågan om giftorätt till ATP-poäng bör övervägas. I motionen tas också upp frågan om retroaktiv rätt till ATP-poäng för vård av barn före år 1982 då rätt till sådan poäng infördes. Motionärerna anser att en sådan retroaktiv rätt skulle medföra att skillnaderna i ATP mellan hemarbetande och lönearbetande skulle minska snabbare än vad som annars blir fallet. Slutligen anser de att orsaken till att regeln om ATP-poäng för vård av barn har använts i begränsad omfattning bör undersökas. Även i motion Sf209 av Rune Thorén och Marianne Andersson tas frågan om retroaktiv ATP-poäng för vård av barn upp. Enligt motionärerna bör denna rätt gälla alla som efter den 1 januari 1960 vårdat egna barn under tre år.

Frågan om införande av giftorätt till ATP-poäng har tidigare behandlats av utskottet (se SfU 1982/83:13). Utskottet hänvisade då till pensionskommitténs betänkande Familjepension (SOU 1981:61). Kommittén avvisade i betänkandet tanken på en delning mellan makar av intjänad pensionsrätt. Kommittén ansåg att ett system med poängdelning skulle stå i motsättning till principerna på familjepolitikens och jämställdhetspolitikens område. Varje individ borde enligt kommitténs uppfattning i pensionshänseende behandlas som ekonomiskt självständig. Ett system med poängdelning skulle dessutom medföra stora svårigheter för att finna en tillämpbar teknisk metod. Mot denna bakgrund och med hänsyn till att frågan om efterlevandepensionering bereddes i regeringskansliet avstyrkte utskottet bifall till motionsyrkanden om giftorätt till ATP-poäng. Utskottet anser att kommitténs invändningar mot införande av giftorätt till ATP-poäng fortfarande är berättigade och avstyrker bifall till motion Sf335 i motsvarande del.

Vad beträffar frågan om retroaktiv rätt till ATP-poäng för vård av barn före år 1982 vill utskottet erinra om att redan i samband med införandet av rätt till ATP-poäng för vård av barn uttalade dåvarande departementschefen att reformen var klart avgränsad. Enligt utskottets uppfattning bör någon retroaktiv rätt till ATP-poäng för vård av barn inte införas. I stället bör olika åtgärder av social- och arbetsmarknadspolitiskt slag genomföras för att stärka ATP-skyddet för småbarnsföräldrar. Utskottet vill i anslutning härtill erinra om att de nuvarande reglerna för ATP-beräkning ger ett visst skydd för föräldrar som avstår från förvärvsarbete för att vårda egna barn. Det ingår dessutom i pensionsberedningens uppdrag att se över de nuvarande reglerna för intjänande av ATP-rätt. På grund av det anförda avstyrker utskottet bifall till motion Sf209 och motion Sf335 i motsvarande del.

Lennart Brunander begär i motion Sf246 ändrade regler för ATP-systemet

så att den som begärt undantagande från ATP inte får sin ATP reducerad utöver den reducering som själva undantagandet omfattar. Motionen riktar sig således mot de övergångsregler som gäller för personer födda under åren 1915–1923. Enligt motionären bör åtminstone övergångsreglerna slopas för den som återkallat sitt undantagande.

Den fråga som tas upp i motion Sf246 har anknytning till vad utskottet anfört ovan angående undantagande från ATP. Regler angående reducering av ATP för den som var född under åren 1915–1923 och som helt eller delvis stått utanför ATP infördes redan i de övergångsbestämmelser som tillskapades i samband med införandet av ATP. Syftet härmed var att undvika att någon skaffade sig obefogade fördelar på pensioneringens bekostnad. Utskottet finner mot denna bakgrund inte anledning förorda någon ändring i bestämmelserna i fråga och avstyrker bifall till motion Sf246.

Förtidspension

Förtidspension utges till försäkrad i åldern 16–65 år som fått sin arbetsförmåga varaktigt nedsatt med minst hälften på grund av sjukdom eller annan nedsättning av den fysiska eller psykiska prestationsförmågan. Rätt till förtidspension tillkommer också arbetslös försäkrad som fyllt 60 år och som till följd av arbetslöshet uppburit ersättning från erkänd arbetslöshetskassa under den längsta tid sådan ersättning kan utges eller uppburit kontant arbetsmarknadsstöd (KAS) under 450 dagar. Förtidspension utges i form av hel, halv eller två tredjedels pension.

I motion Sf283 av Bengt Westerberg m. fl. begärs i yrkande 16 ett tillkännagivande om att resurser från socialförsäkringssektorn bör föras över till arbetsmarknadssektorn för att användas till arbetsmarknadspolitiska åtgärder för handikappade personer. En sådan omfördelning skulle enligt motionärerna kunna innebära en besparing för samhället genom att förtidspensioneringarna minskade samtidigt som den enskilde får tillfälle att utföra ett arbete till glädje och nytta för sig själv och för den för vilken arbetet utförs.

En liknande motion behandlades av utskottet under föregående riksmöte. I sitt av riksdagen godkända betänkande SfU 1984/85:15 uttalade utskottet att utskottet delade motionärernas uppfattning angående behovet av kraftfulla åtgärder för att bereda arbetstillfällen åt handikappade. Utskottet framhöll emellertid att det inte finns några särskilda medel inom socialförsäkringssektorn som är avsatta för förtidspensioneringen, utan kostnaderna härför är helt beroende av antalet förtidspensionärer. Det var därför inte möjligt att överföra medel på det sätt motionärerna begärt. Utskottet som vidhåller sin tidigare uppfattning vill emellertid erinra om att socialministern hösten 1985 *tillkallat en utredning med uppgift att göra en översyn* av sjukförsäkringens roll när det gäller förebyggande och rehabiliterande åtgärder. I det sammanhanget kommer frågor om möjligheten att bereda handikappade personer arbete att diskuteras. Med det anförda avstyrker utskottet bifall till motion Sf283, yrkande 16.

Pär Granstedt begär i motion Sf223 åtgärder för att säkerställa att rätten till förtidspension inte omprövas enbart av det skälet att pensionären påbörjar en utbildning.

I försäkringskassans arbetsuppgifter ingår att pröva om en person som uppbär en socialförsäkringsförmån uppfyller villkoren för rätt till förmånen i fråga. Detta innebär bl. a. att kassan ibland tar kontakt med förtidspensionärer för att få uppgifter om förändrat hälsotillstånd, ändrade arbetsförhållanden m. m. Det åligger också pensionären att hålla kassan underrättad om förhållanden som har betydelse för den fortsatta rätten till pension. Hit hör bl. a. uppgifter om påbörjad utbildning. Enligt vad utskottet erfarit är försäkringskassorna mycket positiva till att den enskilde tar egna initiativ till rehabilitering exempelvis i form av utbildning. Ingen förändring i pensionen görs förrän vederbörande fått pröva sig fram och visat att hans arbetsförmåga genomgått en sådan väsentlig förbättring att en ändring är befogad. Utskottet anser att den praxis som tillämpas hos försäkringskassorna tillgodoser de önskemål som framförs i motion Sf223, och någon åtgärd med anledning av motionen är därför inte påkallad.

Enligt bestämmelserna om ersättning i 24 § lagen om kontant arbetsmarknadsstöd reduceras stödet med det belopp som eventuellt utges i form av pension eller livränta. Ersättning som understiger 10 kr. för dag utbetalas inte. Som tidigare nämnts kan förtidspension bl. a. utbetalas till den som uppburit KAS under 450 dagar och fyllt 60 år. I motion Sf329 begär Elver Jonsson ett tillkännagivande om behovet av en översyn av lagen om allmän försäkring vad avser reglerna om förtidspension till den som uppburit KAS. Motionären hävdar att den som av olika skäl fått KAS reducerat i sådan omfattning att ersättning inte utgivits av försäkringskassan inte ansetts uppfylla kraven för rätt till förtidspension enligt lagen om allmän försäkring.

Enligt vad utskottet inhämtat skall den omständigheten att KAS inte utbetalats på grund av samordningsregeln i lagen om kontant arbetsmarknadsstöd inte medföra att den försäkrade i motsvarande mån inte anses uppfylla villkoren för rätt till förtidspension av arbetsmarknadsskäl. En översyn av reglerna på det här området är därför inte påkallad, och utskottet avstyrker sålunda bifall till motion Sf329.

Efterlevandepensionering

Regeringen avlämnade hösten 1983 en proposition (1983/84:73) med förslag till reformering av efterlevandepensioneringen. Propositionen återkallades eftersom en bred parlamentarisk uppslutning kring förslagen ej gick att uppnå. Frågan om en reformering av efterlevandepensioneringen har därefter hänskjutits till pensionsberedningen för ny behandling.

I motion Sf285, yrkande 2, av Ulf Adelsohn m. fl. begärs ett tillkännagivande om att vissa grundkrav måste ställas på ett nytt system för efterlevandepension. Ett sådant krav är att rättssäkerheten måste tryggas genom att "intjänad" och registrerad pensionsrätt skall finnas kvar och aktualiseras när mannen avlider. Ett annat krav är att övergångstiden till ett nytt system skall vara så lång att familjerna får möjlighet att till överkomliga kostnader bygga upp ett kompletterande pensionsskydd. Systemet måste också utformas så att en efterlevande förälder får ekonomisk möjlighet att ägna sig åt hem och familj så länge detta behövs.

Ett likartat motionskrav avstyrktes av utskottet vid föregående riksmöte. I

sitt av riksdagen godkända betänkande SfU 1984/85:15 erinrade utskottet om att frågan om hur ett nytt system för efterlevandepensioneringen skulle utformas lämnats öppen i direktiven till pensionsberedningen. Utskottet utgick från att beredningen arbetade utifrån målsättningen att åstadkomma ett förslag med bred parlamentarisk förankring och fann mot denna bakgrund inte anledning för riksdagen att göra något tillkännagivande om riktlinjer för utredningsarbetet. Utskottet vidhåller denna uppfattning och avstyrker bifall till motion Sf285, yrkande 2.

Fr. o. m. den 1 juli 1960 slopades den dittillsvarande inkomstprövningen av änkepensionerna. För den som blivit änka före denna tidpunkt infördes i samband härmed vissa övergångsregler. Om maken avlidit före den 1 juli 1958 skulle hela änkepensionen inkomstprövas. Hade dödsfallet inträffat under tiden den 1 juli 1958–den 30 juni 1959 omfattade inkomstprövningen två tredjedelar av änkepensionen. Om dödsfallet slutligen inträffat under tiden den 1 juli 1959–den 30 juni 1960 skulle en tredjedel av änkepensionen inkomstprövas.

Lennart Brunander och Marianne Andersson begär i motion Sf207 förslag till ändring av de nämnda reglerna så att inkomstprövningen slopas. Motionärerna hävdar att nuvarande regler dels är orättvisa, dels medför ett ganska stort merarbete för försäkringskassorna.

När utskottet vid föregående riksmöte avstyrkte bifall till en motion med motsvarande innehåll (se SfU 1984/85:15) skedde detta med hänvisning till att såväl pensionskommittén som på sin tid pensionsförsäkringskommittén utrett frågan och funnit att sociala skäl knappast kunde åberopas för ett slopande av inkomstprövningen eftersom en sådan åtgärd främst skulle gynna de änkor som hade andra inkomster vid sidan av änkepensionen. Ändringen skulle däremot inte vara till någon fördel för de änkor som befinner sig i en ekonomiskt svag situation. Kostnaderna för att slopa inkomstprövningen, som av pensionskommittén beräknades till mer än 10 milj. kr., skulle enligt kommittén kunna användas till mer angelägna ändamål. Eftersom kommittén samtidigt lade fram förslag om en reformering av efterlevandepensioneringen, som bl. a. innebar att stödet till efterlevande vuxna gavs en mer behovsinriktad utformning, fann den det inte motiverat att samtidigt föreslå en åtgärd som fick till följd att änkepensioneringen i dess nuvarande form ytterligare framhävdes. Utskottet anslöt sig till denna bedömning och finner nu inte anledning till ett ändrat ståndpunktstagande. Utskottet avstyrker således bifall till motion Sf207.

Handikappersättning

Handikappersättning utges till försäkrad som fyllt 16 år och som före 65 års ålder fått sin funktionsförmåga varaktigt nedsatt i sådan omfattning att han i sin dagliga livsföring behöver mera tidskrävande hjälp av annan eller behöver hjälp av annan för att kunna förvärvsarbeta eller eljest får vidkännas betydande merutgifter på grund av sitt handikapp. Handikappersättning utges med 65, 50 eller 34 % av basbeloppet alltefter hjälpbehovets omfattning och merutgifternas storlek. Handikappersättning utges alltid till den som är blind, döv eller gravt hörselskadad om handikappet inträffat före 65 års ålder.

I motion Sf260 av Gustav Persson m. fl. begärs förslag om en sådan ändring i lagen om allmän försäkring att handikappersättning kan utges till personer som drabbas av gluten- och/eller laktosintolerans. Motionärerna hänvisar till den schabloniserade ersättning som utgår till blinda, döva eller gravt hörselskadade och menar att gluten- och laktosintolerans utgör ett livsvarigt handikapp för vilket handikappersättning bör utgå, eftersom sjukdomen medför betydande olägenheter och merutgifter för den som drabbas.

Frågan om möjligheten till mer schablonmässiga bedömningar av rätten till handikappersättning för andra handikappgrupper än blinda, döva och gravt hörselskadade har behandlats i en särskild utredning som riksförsäkringsverket utfört på uppdrag av regeringen. I departementspromemorian Merutgifter m. m. inom handikappersättningen (Ds S 1981:16) förordade riksförsäkringsverket en fortsatt individuell prövning av rätten till handikappersättning eftersom förutsättningarna för en schabloniserad ersättning – ett stödbehov av i stort sett likartat slag eller omfattning – sällan eller aldrig var uppfyllda. Utskottet instämmer i riksförsäkringsverkets bedömning och avstyrker mot denna bakgrund bifall till motion Sf260.

Gullan Lindblad och Nils Carlshamre begär i motion Sf273 förslag om en ytterligare, lägre, nivå inom handikappersättningen. Motionärerna anser att framför allt psoriatikerna är en diskriminerad grupp ur handikappersättningssynpunkt. Genom att införa ytterligare en lägre grad av handikappersättning skulle såväl psoriatikerna som vissa andra sjukdomsgrupper få ökade möjligheter till ersättning.

Handikappersättningen är avsedd att ge ett ekonomiskt stöd till den som har stort hjälpbehov eller stora merutgifter till följd av ett handikapp. Det är därför viktigt att ersättningen befinner sig på en sådan nivå att den utgör ett väsentligt tillskott för att täcka den handikappades kostnader till följd av sitt handikapp. Införandet av en lägre nivå inom handikappersättningen kan enligt utskottets uppfattning motverka detta syfte. Utskottet vill emellertid erinra om att statens handikappråd på regeringens uppdrag i oktober 1985 avlämnat en rapport med en kartläggning av det ekonomiska stödet till handikappade. I rapporten uttalas behovet av att samordna och förenkla de olika former av ekonomiskt stöd som kan utges till handikappade. Detta skulle enligt rapporten innebära ett bättre utnyttjande av de ekonomiska resurserna för stöd åt handikappade. Med hänsyn härtill och till den fortsatta beredningen av rapporten anser utskottet inte att någon riksdagens åtgärd med anledning av motion Sf273 är påkallad.

Utbetalning av ersättning enligt lagen om allmän försäkring

En person som är försäkrad enligt lagen om allmän försäkring äger rätt till ersättning enligt bestämmelserna i nämnda lag. Någon bestämmelse om lägsta nivå för utbetalning av ersättning finns inte.

I motion Sf232 begär Göran Ericsson ett tillkännagivande om behovet av en lägsta gräns för utbetalning av ersättningen från den allmänna försäkringen. Motionären hävdar att de utbetalda beloppen ibland kan vara så små att de knappast överstiger aviseringskostnaden. Rationalitets- och effektivitetsskäl talar för införandet av en lägsta gräns för utbetalning av ersättning.

Enligt vad utskottet inhämtat är det mindre vanligt att mycket små belopp utbetalas från den allmänna försäkringen. Enligt förordningen (1982:366) om utbetalning av ersättning från de allmänna försäkringskassorna gäller för utbetalning av dagersättning att sådan ersättning skall betalas ut högst var 14:e dag om inte ersättningsperioden tar slut dessförinnan. För personer som är berättigade till pension och vistas utom riket kan riksförsäkringsverket besluta om sättet och tiden för utbetalning av ersättning. Detta innebär att små månatliga pensionsbelopp kan samlas ihop och utbetalas vid ett tillfälle. För närvarande sker detta delvis med manuella rutiner men förberedelser pågår inom riksförsäkringsverket för att åstadkomma utbetalningar med helt maskinella rutiner. Utskottet anser mot denna bakgrund att det saknas behov av att införa en lägsta beloppsgräns för utbetalning av ersättning från den allmänna försäkringen och avstyrker bifall till motion Sf232.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *ansökan om ålderspension*

att riksdagen avslår motionerna 1985/86:Sf201, 1985/86:Sf231, 1985/86:Sf248 och 1985/86:Sf262,

2. beträffande *pensionsåldern*

att riksdagen avslår motionerna 1985/86:Sf235, 1985/86:Sf259 och 1985/86:Sf297 samt motion 1985/86:Sf332 i motsvarande del,

3. beträffande *pensionstillskott vid undantagande från ATP*

att riksdagen *dels* såvitt avser pensionstillskott vid eget undantagande avslår motionerna 1985/86:Sf243 yrkande 2, 1985/86:Sf316 och 1985/86:Sf341 yrkande 1 i motsvarande delar *dels* såvitt avser pensionstillskott till änka med bifall till motion 1985/86:Sf300 och med anledning av motionerna 1985/86:Sf243 yrkande 2, 1985/86:Sf316 och 1985/86:Sf341 yrkande 1 i motsvarande delar som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

4. beträffande *giftorätt till ATP-poäng*

att riksdagen avslår motion 1985/86:Sf335 i motsvarande del,

5. beträffande *retroaktiv rätt att tillgodoräkna sig ATP-år för vård av egna barn m. m.*

att riksdagen avslår motion 1985/86:Sf209 och motion 1985/86:Sf335 i motsvarande del,

6. beträffande *reglerna för reducering av ATP för den som är född åren 1915–1923 och haft undantagande från ATP*

att riksdagen avslår motion 1985/86:Sf246,

7. beträffande *överföring av socialförsäkringsmedel till arbetsmarknadsmyndigheterna*

att riksdagen avslår motion 1985/86:Sf283, yrkande 16,

8. beträffande *omprövning av förtidspension*

att riksdagen avslår motion 1985/86:Sf223,

9. beträffande *rätten till förtidspension för den som uppburit KAS*

att riksdagen avslår motion 1985/86:Sf329,

10. beträffande *efterlevandepensionering*

att riksdagen avslår motion 1985/86:Sf285 yrkande 2.

11. beträffande *inkomstprövning av änkepension*
att riksdagen avslår motion 1985/86:Sf207,

12. beträffande *rätt till handikappersättning vid gluten- och/eller laktosintolerans*
att riksdagen avslår motion 1985/86:Sf260,

13. beträffande *införande av ytterligare en nivå för handikappersättning*
att riksdagen avslår motion 1985/86:Sf273,

14. beträffande *lägsta nivå för utbetalning av ersättning enligt AFL*
att riksdagen avslår motion 1985/86:Sf232,

15. beträffande *medelsanvisningen*
att riksdagen med bifall till propositionen och med avslag på motion 1985/86:Sf341 yrkande 2 till *Folkpensioner* för budgetåret 1986/87 anvisar ett förslagsanslag av 48 100 000 000 kr.

2. Bidrag till kommunala bostadstillägg till folkpension

Regeringen har under punkt D 3 (s. 61–62) föreslagit riksdagen att till Bidrag till kommunala bostadstillägg till folkpension för budgetåret 1986/87 anvisa ett förslagsanslag av 1 040 000 000 kr.

I propositionen framläggs förslag till ändrade regler för utbetalning av statsbidraget till kommunalt bostadstillägg till folkpension.

Det i propositionen framlagda förslaget är följande.

Förslag till
Lag om ändring i lagen (1962:392) om hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg till folkpension

Härigenom föreskrivs att 16 § lagen (1962:392) om hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg till folkpension[1] skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	16 §[2]
Det belopp som en kommun skall erlägga *för visst år* avräknas mot det förskott på kommunalskatt, som kommunen *närmast följande år* får uppbära enligt 4 § lagen (1965:269) med särskilda bestämmelser om kommuns och annan menighets utdebitering av skatt, m. m. *med en tolftedel vid varje utbetalningstillfälle. Avräkning i januari, februari, mars och april månader får dock ske med det belopp som riksförsäkringsverket bestämmer på grund av en preliminär beräkning.* Om det belopp som avräknats *i januari, februari, mars eller april månad* inte mot-	En kommun skall *varje månad* erlägga *det belopp som riksförsäkringsverket preliminärt beräknar som kommunens kostnad för kommunala bostadstillägg för månaden. Detta belopp* avräknas mot det förskott på kommunalskatt, som kommunen *samma månad* får uppbära enligt 4 § lagen (1965:269) med särskilda bestämmelser om kommuns och annan menighets utdebitering av skatt, m. m. Om det belopp som avräknats inte motsvarar *kommunens kostnad för månaden* skall jämkning ske av *något av de preliminärt beräknade* belopp som *skall* avräknas *inom två*

[1] Lagen omtryckt 1976:1014.
[2] Senaste lydelse 1981:1178.

svarar *en tolftedel av statsverkets fordran hos kommunen*, skall *en härav betingad* jämkning ske av *det* belopp som avräknas *i maj månad*.

månader efter den månad under vilken anledning till jämkning uppkom.

Riksförsäkringsverket skall lämna riksrevisionsverket, länsstyrelserna och kommunerna uppgift om de belopp som skall avräknas.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1987. Äldre bestämmelser gäller i fråga om avräkning av kommunernas kostnader för kommunala bostadstillägg för år 1986.

Motioner

I motion 1985/86:Sf234 av Maud Björnemalm m. fl. (s) hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av en översyn av reglerna för bostadsstödet till pensionärer i syfte att uppnå enhetlighet mellan kommunerna.

I motion 1985/86:Sf249 av Iris Mårtensson m. fl. (s) hemställs att riksdagen hos regeringen begär en översyn av statsbidragsbestämmelserna så att kommunerna får oförändrat statsbidrag vid en rättvisare kommunal fördelning.

I motion 1985/86:Sf264 av Marianne Andersson och Ingbritt Irhammar (c) hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att ersättning som ej utbetalats ej skall ingå i inkomstberäkning som grundar annan förmån.

I motion 1985/86:Sf272 av Kersti Johansson (c) hemställs att riksdagen beslutar att hos regeringen begära förslag till lagändring syftande till att pensionsberättigad skall kunna få behålla KBT för att täcka sina bostadskostnader.

I motion 1985/86:Sf275 av Leo Persson m. fl. (s) hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om bostadskostnaderna för pensionärer och långtidssjuka som bor i egen fastighet.

I motion 1985/86:Sf287 av Ulla Tillander och Martin Olsson (c) hemställs att riksdagen hos regeringen begär att frågan om pensionärers ekonomiska möjligheter att bo kvar i egna bostadshus utreds och förslag framläggs.

I motion 1985/86:Sf289 av Lars Werner m. fl. (vpk) hemställs

1. att riksdagen beslutar att fr. o. m. den 1 januari 1987 den undre hyresgränsen (80 kr.) vad gäller regler för statsbidrag skall avskaffas och att den övre hyresgränsen skall utgöras av hyreskostnaden för en tvårumslägenhet på orten,
2. att riksdagen beslutar att fr. o. m. den 1 januari 1987 statsbidrag för kommunernas kostnad för kommunalt bostadstillägg skall utgå med 43 %,
3. att riksdagen hos regeringen begär förslag som innebär att kostnaden för bostadsstödet på sikt i sin helhet överförs till staten,

4. att riksdagen beslutar att till budgetpropositionen 1986, bilaga 7, D 3. *Bidrag till kommunala bostadstillägg till folkpension* anvisa ett i förhållande till regeringens förslag med 600 000 000 kr. förhöjt belopp.

Utskottet

Allmänt om kommunala bostadstillägg

Kommunalt bostadstillägg (KBT) utges som tilläggsförmån till den som är mantalsskriven i en kommun och uppbär folkpension i form av ålderspension, förtidspension eller änkepension. KBT utges enligt grunder som den enskilda kommunen bestämmer. Det innebär att kommunerna har full frihet att utforma grunder enligt sina egna ekonomiska förutsättningar.

Kommunerna får statsbidrag med 25 % av sina bidragsberättigade kostnader för KBT. Statsbidrag utges under förutsättning att kommunen täcker minst 80 % av den del av den månatliga bostadskostnaden som överstiger 80 kr. men inte 800 kr. för ogift pensionär och 950 kr. för makar. Hela kostnaden för KBT förskotteras av staten, och kommunerna påförs sin andel av denna påföljande år genom avräkning mot kommunalskattemedel som betalas ut tolv gånger om året.

I propositionen föreslås att regleringen av statens förskottering av kommunernas KBT-kostnader ändras fr. o. m. den 1 januari 1987. Ändringen innebär att varje månads KBT-utbetalningar avräknas mot utbetalningar av kommunalskattemedel samma månad som KBT-utbetalning sker. Detta innebär en engångseffekt i form av stärkt likviditet för staten på ca 3 650 milj. kr. Samtidigt innebär det att statsbidraget för såväl föregående år som innevarande år avräknas och belastar anslaget vid samma tidpunkt, vilket medför en extra belastning av anslaget för budgetåret 1986/87 med 345 milj. kr. och för budgetåret 1987/88 med lika mycket.

Utskottet anser det vara mera lämpligt att fördela engångseffekten på två kalenderår. Detta bör ske genom att lagens ikraftträdande flyttas fram till den 1 juli 1987. Därigenom blir engångsindragningen år 1987 1 825 milj. kr. och lika mycket för år 1988. Detta innebär att en justering behöver göras av den anslagsberäkning som gjorts för anslaget D 3. Bidrag till kommunala bostadstillägg till folkpension för budgetåret 1986/87. Eftersom inga dubbla bidrag behöver betalas ut under detta budgetår bör anslagsberäkningen justeras ned med 345 milj. kr. till 695 milj. kr. Hela den dubbla bidragsutbetalningen kommer i stället att falla på det kommande budgetåret 1987/88. Förslaget föranleder en ändring i lagen (1962:392) om hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg.

Utskottet har ingen annan erinran mot det lagförslag som bifogats propositionen än att ikraftträdandetidpunkten ändras till den 1 juli 1987.

I motion Sf234 av Maud Björnemalm m. fl. begärs ett tillkännagivande angående behovet av en översyn av reglerna för bostadsstödet till pensionärer i syfte att åstadkomma enhetlighet mellan kommunerna. Motionärerna påpekar att pensionärernas levnadsstandard i hög grad påverkas av den nivå som kommunen fastställt för KBT. Skillnaderna mellan kommunerna kan härvid vara mycket stora. Dessa skillnader påtalas också i motion Sf289,

yrkande 3. av Lars Werner m. fl. I motionen begärs att kostnaderna för KBT på sikt bör överföras på staten i syfte att tillförsäkra pensionärerna lika villkor i boendet.

Utskottet är väl medvetet om de skillnader som finns i KBT-grunderna mellan olika kommuner. Skillnaderna är emellertid en följd av det kommunala självstyret vars värde riksdagen i olika sammanhang betonat. Svenska kommunförbundet har i cirkulär till kommunerna lämnat rekommendationer till utformning av normalgrunder för att åstadkomma en ökad samstämmighet mellan kommunerna vad beträffar grunderna för KBT. Enligt vad utskottet erfarit följer socialdepartementet och pensionärsorganisationerna utvecklingen på KBT-området, och jämförande studier av KBT-grunderna i olika kommuner har nyligen genomförts. Socialministern har nyligen i en interpellationsdebatt i riksdagen uttalat att hon avser att inom departementet genomföra en översyn av utformningen av KBT bl. a. mot bakgrund av de stora skillnader som finns mellan olika kommuner. Utskottet anser mot denna bakgrund att någon riksdagens åtgärd med anledning av motionerna Sf234 och Sf289 yrkande 3 inte är påkallad och avstyrker därför bifall till motionerna.

Inkomstprövning

Reglerna för kommunalt bostadstillägg innebär att bostadstillägget minskas med en tredjedel av den pensionsberättigades årsinkomst till den del den överstiger 750 kr. för gift och 1 000 kr. för annan sökande. Som inkomst räknas därvid inte allmänt barnbidrag, folkpension, tilläggspension till den del den föranlett minskning av pensionstillskott eller barntillägg, vuxenstudiebidrag enligt studiestödslagen eller utbildningsbidrag under arbetsmarknadsutbildning. Vid uppskattning av avkastningen på förmögenhet skall denna höjas med 10 % av det belopp varmed förmögenheten överstiger för gift person 60 000 kr. (för makar tillhopa således 120 000 kr.) och för annan 75 000 kr. Värdet av fastighet som bebos av pensionären skall uppskattas till en fjärdedel av taxeringsvärdet.

Leo Persson m. fl. tar i motion Sf275 upp frågan om beräkningen av bostadskostnaden för pensionärer som bor i egen fastighet. Motionärerna begär ett tillkännagivande om att beräkningsgrunderna för inkomstunderlaget för KBT bör ändras så att taxeringsvärdet för fastigheten får minskad betydelse. Motion Sf287 av Ulla Tillander och Martin Olsson tar också upp frågan om beräkningen av inkomstunderlag för KBT. Motionärerna anser att åtgärder bör vidtas för att underlätta för pensionärer att bo kvar i egna bostadshus och begär därför att frågan om pensionärers ekonomiska möjligheter att bo kvar i egna bostadshus utreds och förslag framläggs.

Reglerna för beräkning av avkastning på förmögenhet m. m. då det gäller inkomstberäkning för KBT har tagits upp i en revisionsrapport Kommunalt bostadstillägg till folkpension, Regeltillämpning och administration (dnr 1984:433) från riksrevisionsverket. Verket har i rapporten förordat en ökad schablonberäkning av avkastning på förmögenhet. Riksförsäkringsverket har därefter i ett yttrande över rapporten anfört att man bör ta ett samlat grepp över hela förmögenhets- och inkomstberäkningen för KBT. Justering

av detaljer i regelsystemet för KBT kan annars ge komplikationer som är svåra att förutse. Riksförsäkringsverket avser därför att genomföra en översyn av inkomstprövningsreglerna och bestämmelserna för beräkning av skuldräntor. Utskottet anser att det finns anledning att avvakta resultatet av denna översyn och avstyrker därför bifall till motionerna Sf275 och Sf287.

I motion Sf264 begär Marianne Andersson och Ingbritt Irhammar att ersättning som inte utbetalats inte skall ingå i inkomstberäkning som grundar annan förmån. Vid inkomstberäkningen tas nämligen hänsyn till sådant ATP-belopp som skulle ha utbetalats om pensionären inte haft undantagande från ATP.

Enligt bestämmelserna i lagen om hustrutillägg och kommunalt bostadstilllägg skall som nämnts i inkomstunderlaget för KBT inte inräknas ATP till den del pensionen föranlett minskning av pensionstillskott enligt lagen om pensionstillskott. Detta innebär för de pensionärer som haft undantagande från ATP att en reducering av KBT endast sker med det pensionsbelopp som skulle ha utbetalats, om undantagande ej gjorts, utöver vad som motsvarar pensionstillskottet. De pensionärer som haft inkomster som berättigar till ATP utöver pensionstillskottsnivån får också sitt KBT reducerat beroende på ATP:ns storlek. Ett införande av rätt till KBT för dem, som haft undantagande från ATP i dessa inkomstskikt, skulle innebära att undantagandet gav dem en ekonomisk fördel gentemot övriga pensionärsgrupper. Mot denna bakgrund avstyrker utskottet bifall till motion Sf264.

Statsbidrag till KBT

Statsbidrag utges som tidigare nämnts med 25 % av kommunernas bidragsberättigade kostnader för KBT till den del den månatliga bostadskostnaden överstiger 80 kr. men inte 800 kr. för ogift pensionär och 950 kr. för makar.

Lars Werner m. fl. begär i motion Sf289, yrkande 1, att den undre hyresgränsen 80 kr. inom reglerna för statsbidrag avskaffas fr. o. m. den 1 januari 1987. Den övre hyresgränsen bör enligt motionärerna utgöras av hyreskostnaden för en tvårumslägenhet på orten. I motionen påpekas vidare att statsbidragets andel av kostnaderna för KBT minskat under senare år. Motionärerna begär därför i yrkande 2 att statsbidraget fr. o. m. den 1 januari 1987 skall utgöra 43 % av kommunernas kostnader för KBT. För att finansiera de föreslagna förändringarna i statsbidragssystemet föreslår motionärerna i yrkande 4 att riksdagen till anslag D 3. Bidrag till kommunala bostadstilllägg till folkpension för budgetåret 1986/87 anvisar ett i förhållande till propositionen med 600 000 000 kr. förhöjt belopp. I motion Sf249 av Iris Mårtensson m. fl. anförs att statsbidragsreglerna premierar de kommuner som ger KBT med 100 % av den månatliga bostadskostnaden i intervallet 80–950 kr. eftersom statsbidrag utges med 25 % av kommunernas kostnader i det intervallet. Hudiksvalls kommun har valt att utge KBT med 85 % av bostadskostnaden mellan för närvarande 80 och 2 000 kr./månad. En sådan utformning av KBT ger således ett lägre statsbidrag. Mot denna bakgrund begärs i motionen en översyn av statsbidragsbestämmelserna för KBT så att kommunerna får oförändrat statsbidrag även vid en annorlunda kommunal fördelning av KBT.

Som utskottet tidigare anfört är det kommunerna som själva beslutar om grunderna för KBT. Statsbidraget utgör därvid en garanti för att bostadstillägget har en viss omfattning och motverkar samtidigt alltför stora skillnader mellan kommunerna. Det står alltså kommunerna fritt att besluta om förmånligare regler för KBT än de grundregler som utgör en förutsättning för rätt till statsbidrag. Det nuvarande statsfinansiella läget medger inte någon ökning av statens andel av kostnaderna för KBT. Mot denna bakgrund avstyrker utskottet bifall till motionerna Sf289 yrkandena 1, 2 och 4 samt Sf249.

KBT vid anstaltsvistelse

Om en pensionsberättigad person under en hel månad är intagen i kriminalvårdsanstalt eller är häktad eller eljest på statens bekostnad är intagen i anstalt eller tillfälligt vistas utom anstalten får folkpension inte utges med högre belopp än regeringen bestämmer. När en försäkringskassa beslutar att reducera folkpensionen för försäkrad som är intagen på statlig institution betalas inte heller KBT ut.

I motion Sf272 begär Kersti Johansson förslag till ändrade regler för utbetalning av KBT till pensionärer som är intagna på institution. Motionären anser att pensionären i dessa fall skall kunna få behålla sitt KBT för att kunna täcka sina bostadskostnader. Detta har stor betydelse för pensionärens möjligheter till rehabilitering efter anstaltsvistelsen.

Utskottet delar motionärens uppfattning att möjligheterna att behålla bostaden under en anstaltsvistelse har stor betydelse för den enskilde pensionären. Bostaden är ofta en förutsättning för en framgångsrik rehabilitering. Riksförsäkringsverket har i en departementspromemoria Pensionsförmåner vid institutionsvistelse (Ds S 1984:9) bl. a. föreslagit att pensionsberättigade som vistas på statliga institutioner skall få behålla sina pensionsförmåner och endast få ett avdrag på pensionen eller betala en egenavgift som beräknas med utgångspunkt från kostnader som man eljest har i eget boende. Förslagen i promemorian bereds för närvarande i regeringskansliet. Enligt vad riksförsäkringsverket uppgivit tillämpas emellertid redan i praxis en ordning som innebär att försäkringskassan gör en individuell prövning av om KBT skall utbetalas även under anstaltsvistelsen på grund av särskilda skäl. Mot denna bakgrund anser utskottet att motion Sf272 inte påkallar någon åtgärd.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *enhetliga regler mellan kommunerna för KBT*
att riksdagen avslår motionerna 1985/86:Sf234 och 1985/86:Sf289 yrkande 3,

2. beträffande *inkomstberäkning för KBT*
att riksdagen avslår motionerna 1985/86:Sf264, 1985/86:Sf275 och 1985/86:Sf287,

3. beträffande *statsbidrag till KBT*
att riksdagen avslår motionerna 1985/86:Sf249 och 1985/86:Sf289 yrkandena 1 och 2.

4. beträffande *KBT vid anstaltsvistelse*
att riksdagen avslår motion 1985/86:Sf272,

5. beträffande *utbetalning av statsbidrag till KBT*
att riksdagen antar det i propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1962:392) om hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg till folkpension med den ändringen att övergångsbestämmelserna erhåller följande lydelse:

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1987. Äldre bestämmelser gäller i fråga om avräkning av kommunernas kostnader för kommunala bostadstillägg för tid före ikraftträdandet.

6. beträffande *medelsanvisningen*
att riksdagen med anledning av propositionen och med avslag på motion 1985/86:Sf289 yrkande 4 till *Bidrag till kommunala bostadstillägg till folkpension* för budgetåret 1986/87 anvisar ett förslagsanslag av 695 000 000 kr.

3. Vissa yrkesskadeersättningar m. m.

Regeringen har under punkt D 4 (s. 62) föreslagit riksdagen att till Vissa yrkesskadeersättningar m. m. för budgetåret 1986/87 anvisa ett förslagsanslag av 2 500 000 kr.

Motioner

I motion 1985/86:Sf237 av Marianne Karlsson (c) hemställs att riksdagen hos regeringen begär en översyn av reglerna för statliga livräntor i enlighet med vad som anförts i motionen.

I motion 1985/86:271 av Karin Israelsson och Rune Backlund (c) hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om en översyn av äldre livräntor.

Utskottet

Från anslaget bekostas tillägg på vissa äldre livräntor samt ersättning i anledning av skadefall, där ersättningen på grund av speciella författningar eller särskilda beslut helt eller delvis utges av statsmedel.

I motion 237 begär Marianne Karlsson en översyn av reglerna för statliga livräntor i syfte att få livräntorna standardsäkrade. Särskilt intresse bör därvid enligt motionären ägnas åt de personer som skadades i militärtjänst under beredskapsåren. Ett liknande yrkande framställs i motion 271 av Karin Israelsson och Rune Backlund. Motionärerna framhåller att de uppräkningar som tidigare skett av äldre livräntor har varit otillräckliga. De anser att frågan om en standardsäkring av äldre livräntor kan behandlas frikopplad från frågan om en standardsäkring av pensioner, varför en översyn i frågan behövs.

Utskottet behandlade frågan om standardsäkring av äldre livräntor i

betänkandet SfU 1985/86:4. Utskottet uttalade då att frågan inte kan behandlas isolerat från den större frågan om en standardsäkring av livräntorna enligt nyare lagstiftning. Eftersom denna senare fråga anknöt till de ställningstaganden som kan föranledas av pensionsberedningens översyn av bl. a. värdesäkringssystemet inom den allmänna pensioneringen avstyrkte utskottet bifall till motionsyrkanden om en översyn av äldre livräntor.

Utskottet vill till det anförda tillägga att en standardsäkring, i stället för som för närvarande värdesäkring, av de äldre livräntorna sannolikt inte skulle få de effekter motionärerna önskar, eftersom de livräntebelopp som utbetalats redan från början varit relativt små. Utskottet vidhåller sin tidigare uppfattning och avstyrker således bifall till motionerna Sf237 och Sf271.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *äldre livräntor*

att riksdagen avslår motionerna 1985/86:Sf237 och 1985/86:Sf271,

2. beträffande *medelsanvisningen*

att riksdagen med bifall till propositionen till *Vissa yrkesskadeersättningar m. m.* för budgetåret 1986/87 anvisar ett förslagsanslag av 2 500 000 kr.

4. Barnpensioner

Regeringen har under punkt C 5 (s. 43 och 44) föreslagit riksdagen att till Barnpensioner för budgetåret 1986/87 anvisa ett förslagsanslag av 211 000 000 kr.

Motion

I motion 1985/86:Sf222 av Martin Olsson och Karin Israelsson (c) hemställs att riksdagen beslutar att hos regeringen begära utredning och förslag i syfte att höja åldersgränserna för rätt till barnpension så att dessa motsvarar FB:s regler om föräldrarnas underhållsskyldighet.

Utskottet

Från anslaget bekostas barnpension från folkpensioneringen. Barnpension från folkpensioneringen utges till barn som är under 18 år och vars far eller mor eller båda föräldrar avlidit. Barn under 19 år har rätt till barnpension från ATP om den avlidne föräldern var berättigad till ATP.

Martin Olsson och Karin Israelsson begär i motion Sf222 utredning och förslag i syfte att höja åldersgränserna för rätt till barnpension så att de motsvarar föräldrabalkens regler om föräldrarnas underhållsskyldighet. Motionärerna finner det anmärkningsvärt att åldersgränserna är olika för barnpension och föräldrarnas underhållsskyldighet eftersom barnpensionen bör ses som en ersättning som samhället betalar ut till barnet i stället för det

underhåll barnet skulle ha fått av föräldrarna om dessa levat.

Underhållsskyldighet enligt föräldrabalkens 7 kap. upphör när barnet fyller 18 år. Om barnet vid denna tidpunkt går i grundskola, gymnasieskola eller annan jämförbar utbildning eller återupptar sådan skolgång före fyllda 18 år utsträcks föräldrarnas underhållsskyldighet, dock längst till dess barnet fyller 21 år. I proposition 1983/84:73 om efterlevandepensioneringen fanns förslag om en enhetlig åldersgräns för barnpension från såväl folkpensioneringen som ATP som nära anknöt till föräldrabalkens bestämmelser. Propositionen återkallades emellertid, och frågan om efterlevandepensioneringens framtida utformning ingår nu i direktiven för pensionsberedningens arbete. Detta innefattar naturligen även de åldersgränser som skall tillämpas inom efterlevandepensioneringen. Mot denna bakgrund avstyrker utskottet bifall till motion Sf222.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *åldersgränsen för rätt till barnpension*

att riksdagen avslår motion 1985/86:Sf222,

2. beträffande *medelsanvisningen*

att riksdagen med bifall till propositionen till *Barnpensioner* för budgetåret 1986/87 anvisar ett förslagsanslag av 211 000 000 kr.

Stockholm den 8 april 1986

På socialförsäkringsutskottets vägnar

Doris Håvik

Närvarande: Doris Håvik (s), Nils Carlshamre (m), Börje Nilsson (s), Ralf Lindström (s), Margareta Andrén (fp), Ulla Johansson (s), Gullan Lindblad (m), Lena Öhrsvik (s), Nils-Olof Gustafsson (s), Siri Häggmark (m), Ingegerd Elm (s), Rune Backlund (c), Margó Ingvardsson (vpk), Barbro Sandberg (fp) och Kersti Johansson (c).

Reservationer

1. Pensionstillskott vid undantagande från ATP och medelsanvisningen (punkt 1, mom. 3 och 15)

Nils Carlshamre (m), Gullan Lindblad (m), Siri Häggmark (m), Rune Backlund (c) och Kersti Johansson (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som börjar på s. 6 med "Utskottet har" och slutar på s. 7 med "motsvarande delar." bort ha följande lydelse:

Gällande bestämmelser om avräkning av pensionstillskott mot den ATP som skulle ha utgått om undantagande inte skett kan få den konsekvensen att en ålderspensionär som enda pension kan komma att uppbära grundbeloppet

inom folkpensioneringen. Enligt utskottets mening finns stora skillnader i disponibel inkomst mellan olika pensionärsgrupper. Dessa skillnader är särskilt påtagliga vid jämförelser mellan pensionärer i allmänhet och sådana pensionärer som till följd av undantagande från ATP inte får del av pensionstillskott. Många s. k. undantagandepensionärer har i dag en bekymmersam situation. Mot denna bakgrund anser utskottet att riksdagen bör besluta att alla folkpensionärer som på grund av undantagande från ATP endast uppbär folkpensionens grundbelopp fr. o. m. den 1 januari 1987 skall ha rätt till pensionstillskott. Undantag bör enligt utskottets mening göras endast för den som den 1 juli 1982 hade ett gällande undantagande.

dels att utskottet under punkt 1, momenten 3 och 15 bort hemställa

3. beträffande *pensionstillskott vid undantagande från ATP*
att riksdagen med bifall till motionerna 1985/86:Sf243 yrkande 2 och 1985/86:Sf341 yrkande 1 samt med anledning av *motionerna* 1985/86:Sf316 och 1985/86:Sf300 antar följande såsom *Reservanternas förslag* betecknade

Förslag till Lag om ändring i lagen (1981:694) om ändring i lagen (1969:205) om pensionstillskott

Härigenom föreskrivs att övergångsbestämmelserna till lagen (1981:694) om ändring i lagen (1969:205) om pensionstillskott skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse	*Reservanternas förslag*
Denna lag träder i kraft den 1 januari 1982. Har undantagande från försäkringen för tilläggspension enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring gällt för försäkrad skall vid beräkning av pensionstillskott *enligt 3 §* hänsyn tagas till den tilläggspension som skulle ha utgått om undantagande ej ägt rum.	Denna lag träder i kraft den 1 januari 1982. Har undantagande från försäkringen för tilläggspension enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring gällt för försäkrad skall vid beräkning *enligt 3 §* av pensionstillskott *till försäkrad som den 1 juli 1982 hade ett gällande undantagande* hänsyn tagas till den tilläggspension som skulle ha utgått om undantagande ej ägt rum.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1987. Äldre bestämmelser gäller fortfarande i fråga om pensionstillskott för tid före ikraftträdandet.

15. beträffande *medelsanvisningen*
att riksdagen med bifall till motion 1985/86:Sf341 yrkande 2 och med anledning av propositionen till *Folkpensioner* för budgetåret 1986/87 anvisar ett förslagsanslag av 48 160 000 000 kr.

2. Pensionstillskott vid undantagande från ATP (punkt 1, mom. 3)

Margareta Andrén och Barbro Sandberg (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som börjar på s. 6 med "Utskottet har" och slutar på s. 7 med "motsvarande delar." bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att det finns flera skäl till att pensionstillskott inte skall utges till den som begärt undantagande från ATP. En person som valt undantagande har samtidigt valt att disponera sina inkomster på ett annat sätt. En del har tecknat privata pensionsförsäkringar. För den som så önskat har det under hela den tid som ATP-försäkringen existerat funnits möjlighet att gå in i försäkringen om man varit i förvärvsaktiv ålder och stått utanför systemet på grund av undantagande. En rätt till pensionstillskott skulle också kunna medföra att den som begärt undantagande kommer i en förmånligare situation än den som inte gjort detta utan i stället årligen betalt sina ATP-avgifter.

Utskottet är emellertid medvetet om att en stor grupp av dem som begärt undantagande från ATP har haft mycket låga inkomster och nu lever på en mycket låg standard. Det är därför angeläget att pensionsberedningen ges i uppgift att återkomma med förslag till förbättrade pensionsförmåner för de s. k. undantagandepensionärer som nu lever på en mycket låg inkomst.

Såvitt gäller – – – (= utskottet) – – – motsvarande delar.

dels att utskottet under punkt 1. moment 3 bort hemställa

> 3. beträffande *pensionstillskott vid undantagande från ATP*
> att riksdagen med bifall till motion 1985/86:Sf300 och med anledning av motionerna 1985/86:Sf243 yrkande 2, 1985/86:Sf316 och 1985/86:Sf341 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

3. Giftorätt till ATP-poäng (punkt 1, mom. 4)

Nils Carlshamre, Gullan Lindblad och Siri Häggmark (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 8 som börjar med "Frågan om" och slutar med "motsvarande del." bort ha följande lydelse:

De nuvarande reglerna för beräkning av ATP-poäng innebär att poängen beräknas med utgångspunkt från den pensionsgrundande inkomst som fastställts för varje förvärvsarbetande försäkrad person. Systemet kan medföra orättvisa konsekvenser för de kvinnor som under en längre period vårdat barn i eget hem. Endast 20 % av de kvinnor som är födda kring 1930 har exempelvis rätt till full ATP. Övriga får ut en liten ATP eller ingen pension alls. Vid en pensionering eller skilsmässa blir konsekvensen att den make som haft den större förvärvsinkomsten har skaffat sig ett bättre pensionsskydd än andra maken, vilket ur rättvise- och jämställdhetssynpunkt är otillfredsställande. Utskottet anser mot denna bakgrund att pensionsberedningen bör få i uppdrag att undersöka förutsättningarna att införa giftorätt till ATP-poäng. Med det anförda tillstyrker utskottet bifall till motion Sf335 i motsvarande del.

dels att utskottet under punkt 1, moment 4 bort hemställa

4. beträffande *giftorätt till ATP-poäng*

att riksdagen med bifall till motion 1985/86:Sf335 i motsvarande del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

4. Reglerna för reducering av ATP för den som är född åren 1915–1923 och haft undantagande från ATP (punkt 1, mom. 6)

Rune Backlund och Kersti Johansson (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 9 som börjar med "Den fråga" och slutar med "motion Sf246." bort ha följande lydelse:

Enligt 15 kap. 1 § lagen om allmän försäkring gäller bl. a. särskilda bestämmelser för personer födda under åren 1915–1923. Bestämmelserna innebär i det avseende som tas upp i motion Sf246 att en person som är född under något av de aktuella åren och haft undantagande från ATP under något eller några år får vidkännas en minskning av antalet poängår för ATP med det antal år undantaget avsåg och därutöver med en tiondel av det antal år undantagandet avsåg. Utskottet anser detta vara en orimlig konsekvens av undantagandet. Samtliga personer som haft undantagande från ATP bör behandlas lika. Med det anförda tillstyrker utskottet bifall till motion Sf246.

dels att utskottet under punkt 1, moment 6 bort hemställa

6. beträffande *reglerna för reducering av ATP för den som är född åren 1915–1923 och haft undantagande från ATP*

att riksdagen med bifall till motion 1985/86:Sf246 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

5. Efterlevandepensionering (punkt 1, mom. 10)

Nils Carlshamre, Gullan Lindblad och Siri Häggmark (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som börjar på s. 10 med "Ett likartat" och slutar på s. 11 med "yrkande 2." bort ha följande lydelse:

När regeringen i slutet av år 1983 lade fram en proposition om en reformering av efterlevandepensioneringen kritiserades förslaget i en motion från moderata samlingspartiet. Särskilt allvarligt var att förslaget hade inslag av retroaktiv lagstiftning.

Även om det råder enighet om behovet av en reformering av efterlevandepensioneringen måste enligt utskottets mening övergången till ett nytt system utformas så att vissa grundkrav tillgodoses. Ett sådant krav är att rättssäkerheten måste tryggas genom att "intjänad" och registrerad pensionsrätt enligt nuvarande regler får finnas kvar och aktualiseras när mannen avlider. Ett annat krav är att övergångstiden görs lång så att familjerna får möjlighet att till överkomliga kostnader bygga upp ett kompletterande försäkringsskydd. Slutligen måste ett nytt system ta hänsyn till att den efterlevande kan behöva vara hemma för att ge barnen vård och tillsyn.

Utskottet anser att riksdagen med bifall till motion Sf285 yrkande 2 som sin

mening bör ge regeringen till känna att de nämnda riktlinjerna bör gälla för den pågående översynen av efterlevandepensioneringen.

dels att utskottet under punkt 1, moment 10 bort hemställa

10. beträffande *efterlevandepensionering*

att riksdagen med bifall till motion 1985/86:Sf285 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

6. Inkomstprövning av änkepension (punkt 1, mom. 11)

Nils Carlshamre (m), Margareta Andrén (fp), Gullan Lindblad (m), Siri Häggmark (m), Rune Backlund (c), Barbro Sandberg (fp) och Kersti Johansson (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 11 som börjar med "När utskottet" och slutar med "motion Sf207." bort ha följande lydelse:

Utskottet delar den uppfattning som framförs i motion Sf207 att de regler om olika grader av inkomstprövning av änkepension till kvinnor som blev änkor före den 1 juli 1960 innebär uppenbara orättvisor, eftersom skillnader i pensionen kan uppstå mellan änkor med i övrigt lika förutsättningar beroende på tidpunkten för mannens död. Det merarbete som de nuvarande reglerna innebär för försäkringskassorna utgör också ett motiv för ändring av bestämmelserna. Utskottet tillstyrker således bifall till motion Sf207.

dels att utskottet under punkt 1, moment 11 bort hemställa

11. beträffande *inkomstprövning av änkepension*

att riksdagen med bifall till motion 1985/86:Sf207 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

7. Införande av ytterligare en nivå för handikappersättning (punkt 1, mom. 13)

Nils Carlshamre (m), Margareta Andrén (fp), Gullan Lindblad (m), Siri Häggmark (m) och Barbro Sandberg (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 12 som börjar med "Handikappersättningen är" och slutar med "är påkallad." bort ha följande lydelse:

De nuvarande nivåerna för handikappersättningen och tillämpningen av reglerna för rätt till sådan ersättning innebär svårigheter för vissa sjukdomsgrupper att uppfylla förutsättningarna för rätt till ersättning. Detta innebär enligt utskottets uppfattning att vissa sjukdomsgrupper vilkas sjukdomar innebär betydande handikapp ej ges möjlighet att få handikappersättning. Utskottet anser i likhet med vad som anförs i motion Sf273 att en möjlig utväg för att åstadkomma ett bättre ekonomiskt skydd för dessa grupper är att införa en ytterligare lägre nivå inom handikappersättningen. Riksdagen bör därför hos regeringen begära ett förslag med denna innebörd. Med det anförda tillstyrker utskottet bifall till motion Sf273. Detta innebär samtidigt att syftet med motion Sf260 tillgodoses.

dels att utskottet under punkt 1, moment 13 bort hemställa

13. beträffande *införande av ytterligare en nivå för handikappersättning*

att riksdagen med bifall till motion 1985/86:Sf273 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

8. Enhetliga regler mellan kommunerna för KBT (punkt 2, mom. 1)

Margó Ingvardsson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 17 som börjar med "Utskottet är" och slutar med "till motionerna." bort ha följande lydelse:

Grunderna för KBT fastställs av de enskilda kommunerna. Detta har medfört att skillnaderna mellan olika kommuner är stora vad avser de belopp som utbetalas i KBT till enskilda pensionärer. Enligt utskottets uppfattning är denna situation otillfredsställande. Enhetliga regler kan endast genomföras om det ekonomiska ansvaret för KBT i sin helhet överförs till staten. Mot denna bakgrund tillstyrker utskottet bifall till motion Sf289 yrkande 3. Samtidigt tillgodoses syftet med motion Sf234.

dels att utskottet under punkt 2, moment 1 bort hemställa

1. beträffande *enhetliga regler mellan kommunerna för KBT*

att riksdagen med bifall till motion 1985/86:Sf289 yrkande 3 och med anledning av motion 1985/86:Sf234 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

9. Inkomstberäkning för KBT (punkt 2, mom. 2)

Nils Carlshamre (m), Margareta Andrén (fp), Gullan Lindblad (m), Siri Häggmark (m), Rune Backlund (c), Barbro Sandberg (fp) och Kersti Johansson (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 18 som börjar med "Enligt bestämmelserna" och slutar med "motion Sf264." bort ha följande lydelse:

De pensionärer som när ATP-systemet infördes i början på 1960-talet begärde undantagande från ATP var vid den tidpunkten inte medvetna om att de samtidigt ställde sig utanför förmåner som numera tillkommer pensionärer med låg eller ingen ATP. De drabbas nu av att den ATP som skulle utbetalats om undantagandet inte varit gällande reducerar ett eventuellt KBT som de annars skulle varit berättigade till. Utskottet anser det vara orimligt att ersättning som ej utbetalas skall ingå i inkomstberäkning som grundar andra förmåner i försäkringssystemet. Utskottet tillstyrker därför bifall till motion Sf264.

dels att utskottet under punkt 2, moment 2 bort hemställa

2. beträffande *inkomstberäkning för KBT*

att riksdagen dels avslår motionerna 1985/86:Sf275 och 1985/86:Sf287, dels med bifall till motion 1985/86:Sf264 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

10. Statsbidrag till KBT och medelsanvisningen (punkt 2, mom. 3 och 6)

Margó Ingvardsson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 19 som börjar med "Som utskottet" och slutar med "samt Sf249." bort ha följande lydelse:

De kommunala bostadstilläggen uppvisar som utskottet tidigare anfört stora skillnader mellan olika kommuner. Detta innebär att de ekonomiska villkoren för pensionärer med i övrigt likartade inkomstförhållanden varierar starkt. Enligt utskottets uppfattning bör därför olika åtgärder vidtas på KBT-området för att förbättra pensionärernas situation. Detta kan åstadkommas genom att fr. o. m. den 1 januari 1987 den undre hyresgränsen (80 kr.) vad gäller statsbidrag för KBT avskaffas och den övre hyresgränsen sätts vid hyreskostnaden för en tvårumslägenhet på orten. Vidare bör statsbidraget för kommunernas kostnad för KBT höjas från 25 till 43 % fr. o. m. den 1 januari 1987. Med det anförda tillstyrker utskottet bifall till motion Sf289 yrkandena 1, 2 och 4.

dels att utskottet under punkt 2, momenten 3 och 6 bort hemställa

3. beträffande *statsbidrag till KBT*

att riksdagen med bifall till motion 1985/86:Sf289 yrkandena 1 och 2 samt med avslag på motion 1985/86:Sf249 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

6. beträffande *medelsanvisningen*

att riksdagen med bifall till motion 1985/86:Sf289 yrkande 4 och med anledning av propositionen till *Bidrag till kommunala bostadstillägg till folkpension* för budgetåret 1986/87 anvisar ett förslagsanslag av 1 295 000 000 kr.

11. Äldre livräntor (punkt 3, mom. 1)

Nils Carlshamre (m), Gullan Lindblad (m), Siri Häggmark (m), Rune Backlund (c) och Kersti Johansson (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som börjar på s. 20 med "Utskottet behandlade" och slutar på s. 21 med "och Sf271." bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att de uppräkningar som skett av äldre livräntor inte varit tillräckliga för att kompensera de skadade för de ekonomiska förluster och de övriga lidanden som skadorna medfört. Den nya arbetsskadeförsäkringen medförde en kraftig förmånshöjning för personer som skadats i arbetet efter den 1 juli 1977. Motsvarande förbättringar har således inte skett beträffande de äldre livräntorna. En översyn av reglerna för äldre livräntor i syfte att göra livräntorna standardsäkrade bör därför genomföras. Med det anförda tillstyrker utskottet bifall till motionerna Sf237 och Sf271.

dels att utskottet under punkt 3, moment 1 bort hemställa

1. beträffande *äldre livräntor*

att riksdagen med bifall till motionerna 1985/86:Sf237 och 1985/86:Sf271 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

12. Åldersgränsen för rätt till barnpension (punkt 4, mom. 1) SfU 1985/86:15

Rune Backlund och Kersti Johansson (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 22 som börjar med "I proposition" och slutar med "motion Sf222." bort ha följande lydelse:

Utskottet anser det angeläget att samhället tar ett ansvar för den ekonomiska situationen för barn som förlorat en eller båda föräldrarna. Den nuvarande regeln om att barnpensionen kan upphöra tidigare än underhållsskyldigheten enligt föräldrabalken medför att dessa barn hamnar i en sämre ekonomisk situation än om båda föräldrarna levat. Det är därför angeläget att åldersgränserna för barnpension från folkpensioneringen och ATP ses över så att överensstämmelse uppnås med bestämmelserna om underhållsskyldighet i föräldrabalken. Med det anförda tillstyrker utskottet bifall till motion Sf222.

dels att utskottet under punkt 4, moment 1 bort hemställa

1. beträffande *åldersgränsen för rätt till barnpension*

att riksdagen med bifall till motion 1985/86:Sf222 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

Särskilda yttranden

1. Giftorätt till ATP-poäng och retroaktiv rätt att tillgodoräkna sig ATP-år för vård av egna barn

Margareta Andrén (fp), Rune Backlund (c), Barbro Sandberg (fp) och Kersti Johansson (c) anför:

Av direktiven till pensionsberedningen framgår att beredningen skall göra en samlad genomgång av pensionssystemet. I den uppgiften ingår som en naturlig del att se över pensionsreglerna ur jämställdhetssynpunkt. Reglerna för intjänande av ATP-poäng för småbarnsföräldrar har gett möjlighet för dessa att räkna s. k. vårdår som underlag för framtida ATP-pension. Det är bara att beklaga att detta inte genomfördes betydligt tidigare. Detta framgår inte minst i TCO:s rapport om äldre kvinnors pension som blir mycket låg. Dessa kvinnor har under ett stort antal år vårdat barn och kan inte för den insatsen erhålla något pensionsskydd på äldre dagar. Att redan i dag gå in och begära retroaktivitet för tidigare vårdår är inte möjligt, varför vi avstår från att reservera oss till förmån för de motioner som för fram de kraven. Vi förutsätter att pensionsberedningens översyn av försäkringssystemet skall vara bred och övergripande. Vi finner det mycket angeläget att jämställdhetsaspekter ges en tillräcklig tyngd i detta sammanhang. Vår uppfattning är att pensionsberedningens direktiv ger utrymme för detta.

2. Överföring av socialförsäkringsmedel till arbetsmarknadsmyndigheterna

Margareta Andrén och Barbro Sandberg (båda fp) anför:

Det är angeläget att handikappade personer i så stor utsträckning som möjligt kan beredas sysselsättning på den reguljära arbetsmarknaden och att samhället anstränger sig för att finna möjligheter som innebär att arbete kan erbjudas också för de personer för vilka förtidspensioneringen förefaller vara det mest näraliggande alternativet. Förtidspensionering innebär ofta ökade kostnader för samhället jämfört med kostnaderna för arbetsmarknadspolitiska och andra insatser för att bereda handikappade sysselsättning. Enligt vår mening bör statsmakterna i högre grad än hittills beakta detta vid medelstilldelningen till arbetsmarknadspolitiska insatser för handikappade. Härigenom skulle på sikt kostnaderna för förtidspensioneringen kunna minskas. Med hänsyn till att folkpartiet i motion A245, som behandlas av arbetsmarknadsutskottet, lagt fram förslag till arbetsmarknadspolitiska insatser för handikappade, kommer frågan från vår sida att följas upp i det sammanhanget. Vi avstår därför för närvarande från vidare yrkande.

Innehållsförteckning

Folkpensioner (punkt 1) 1
Motioner 1
Utskottet 3
Inledning 3
Ansökan om ålderspension 4
Pensionsåldern 5
Pensionstillskott vid undantagande från ATP 6
Pensionspoäng och poängår 7
Förtidspension 9
Efterlevandepensionering 10
Handikappersättning 11
Utbetalning av ersättning enligt lagen om allmän försäkring 12
Hemställan 13

Bidrag till kommunala bostadstillägg till folkpension (punkt 2) 14
Motioner 15
Utskottet 16
Allmänt om kommunala bostadstillägg 16
Inkomstprövning 17
Statsbidrag till KBT 18
KBT vid anstaltsvistelse 19
Hemställan 19

Vissa yrkesskadeersättningar m. m. (punkt 3) 20
Motioner 20
Utskottet 20
Hemställan 21

Barnpensioner (punkt 4) 21
Motion 21
Utskottet 21
Hemställan 22

Reservationer 22
punkt 1
1. Pensionstillskott vid undantagande från ATP och medelsanvisningen (m och c) 22
2. Pensionstillskott vid undantagande från ATP (fp) 24
3. Giftorätt till ATP-poäng (m) 24
4. Reglerna för reducering av ATP för den som är född åren 1915–1923 och haft undantagande från ATP (c) 25
5. Efterlevandepensionering (m) 25
6. Inkomstprövning av änkepension (m, fp och c) 26
7. Införande av ytterligare en nivå för handikappersättning (m och fp) 26

8. Enhetliga regler mellan kommunerna för KBT (vpk) 27
9. Inkomstberäkning för KBT (m, fp och c) 27
10. Statsbidrag till KBT och medelsanvisningen (vpk) 28

punkt 3
11. Äldre livräntor (m, och c) 28

punkt 4
12. Åldersgränsen för rätt till barnpension (c) 29

Särskilda yttranden
1. Giftorätt till ATP-poäng och retroaktiv rätt att tillgodoräkna sig ATP-år för vård av egna barn (fp och c) 29
2. Överföring av sociaförsäkringsmedel till arbetsmarknadsmyndigheterna (fp) 30

gotab Stockholm 1986 10687